

Školský vzdelávací program

ISCED 3A - gymnázium

Náuka o spoločnosti

III. ročník

Časová dotácia predmetu

Vzdelávací program z náuky o spoločnosti pre III. ročník je spracovaný na základe štátneho vzdelávacieho programu s dotáciou 2 hodiny týždenne.

Charakteristika predmetu

Predmet náuka o spoločnosti je koncipovaný tak, aby svojim obsahom pomáhal žiakom orientovať sa v sociálnej realite a ich začleňovaní do rôznych spoločenských vzťahov a väzieb. Otvára cestu k realistickému sebaopoznávaniu a poznávaniu osobnosti druhých ľudí a k pochopeniu vlastného konania i konania druhých ľudí v kontexte rôznych životných situácií. Oboznamuje žiakov so vzťahmi v rodine a v škole, činnosťou dôležitých politických inštitúcií a orgánov a s možnými spôsobmi zapojenia sa jednotlivcov do občianskeho života. Rozvíja občianske a právne vedomie žiakov, posilňuje zmysel jednotlivcov pre osobnú i občiansku zodpovednosť a motivuje žiakov k aktívnej účasti na živote demokratickej spoločnosti. Poskytuje základy ekonomickej gramotnosti, učí žiakov základnej orientácii a uplatneniu sa na pracovnom trhu aj v medzinárodnom meradle, oboznamuje so základným kategoriálno-pojmovým aparátom filozofie, prezentuje filozofiu a jej dejiny ako určité laboratórium ľudského myslenia.

Ciele

Predmet sa cieľmi spolupodieľa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií:

- sociálnych a personálnych,
- spoločenských a občianskych,
- iniciatívnosť a podnikavosť,
- schopnosť naučiť sa učiť.

Vedie žiaka k:

- podpore vedomia jedinečnosti a neopakovateľnosti každého človeka v spoločnosti,
- utváraní vedomia vlastnej identity a identity druhých ľudí,
- realistickému sebaopoznávaniu a sebahodnoteniu,
- akceptovaniu vlastnej osobnosti a osobnosti druhých ľudí,
- orientácii v politických, právnych a ekonomických faktov tvoriacich rámec každodenného života,
- aktívnemu občianstvu a osobnej angažovanosti, uvedomovaní si práv a povinností, rešpektovaniu základných princípov demokracie a tolerancie,
- vytváraní pozitívnych vzťahov k opačnému pohlaviu v prostredí školy a mimo školy,
- rozpoznávaní stereotypných názorov na postavenie muža a ženy,

- osvojovaniu si základov ekonomickej gramotnosti, dôležitej na orientáciu v zložitých podmienkach modernej trhovej ekonomiky a k orientovaniu a rozhodovaniu sa v rôznych situáciách na trhu,
- získaniu základných vedomostí o formách a nástrojoch politiky zamestnanosti a trhu práce, ktoré mu umožnia základnú orientáciu o uplatnení sa na pracovnom trhu aj v medzinárodnom meradle,
- zvládnutiu základného kategoriálno-pojmového aparátu filozofie,
- prezentovaniu filozofie a jej dejín ako určité laboratórium ľudského myslenia a výkony jednotlivých filozofov ako inšpirujúcu ukážku toho, ako sa ľudské myslenie rodilo, v čase menilo a precizovalo v strete s inými myšlienkovými platformami,
- uplatňovaniu vhodných komunikačných prostriedkov k vyjadrovaniu vlastných myšlienok, citov, názorov a postojov,
- k obhajovaniu vlastných postojov a k primeranému obhajovaniu svojich práv,
- vytváraniu schopnosti využívať ako zdroj informácií rôzne verbálne a neverbálne texty spoločenského a spoločenskovedného charakteru,
- rešpektovaniu a uplatňovaniu mravných princípov a pravidiel spoločenského spolunažívania a prebratíu zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konania.

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Vyučovací predmet Náuka o spoločnosti sa podieľa na rozvoji kľúčových kompetencií najmä rozvíjaním týchto predmetových kompetencií:

Kognitívne kompetencie - žiak rozvíja kritické myslenie, ktoré predpokladá syntézu a komparáciu poznatkov; žiak je flexibilný, dokáže hľadať optimálne riešenia vzhľadom k situácii, v ktorej sa nachádza; žiak pozitívne a konštruktívne pristupuje k riešeniu problémov;

Komunikačné kompetencie - žiak sa dokáže jasne a zrozumiteľne vyjadrovať verbálne a neverbálne a zároveň rozumie odbornej terminológii; žiak vie písomne i ústne vyjadriť získané poznatky a zručnosti, dokáže argumentovať, prezentovať svoje postoje a stanoviská; žiak má schopnosť využívať informačné technológie a vedieť vyhľadávať a sprostredkovať informácie iným;

Učebné kompetencie - žiak sa vie motivovať pre dosiahnutie cieľa, vie si odôvodniť svoje hodnotové postoje a buduje si celoživotné návyky; žiak má schopnosti získavať, triediť a systematicky využívať získané poznatky; žiak si vie organizovať čas, pozná životné priority, vie sa podľa nich aj riadiť a dodržiavať základné pravidlá; žiak vie pozitívne prijímať podnety z iného kultúrneho prostredia a zaujímať k nim hodnotové stanovisko;

Interpersonálne kompetencie - žiak má pozitívny vzťah k sebe a iným; vie objektívne zhodnotiť svoje prednosti a nedostatky a v každej situácii vie predvídať následky svojho konania; žiak rozvíja kompetenciu sebaovládania, motivácie konať s určitým zámerom, byť asertívnym, využívať empatiu ako prostriedok interpersonálnej komunikácie; žiak vie efektívne pracovať v kolektíve;

Postojové kompetencie - žiak sa zapája do školskej záujmovej a mimoškolskej činnosti; žiak vie využiť poznatky, skúsenosti a zručnosti z oblasti náuky o spoločnosti a iných predmetov so zameraním na humanitné vedy;

Uvedený komplex študijných (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch učebného obsahu v podobe systematizovaného výkonového štandardu.

Vzdelávací štandard

Obsahový štandard

Predmet oboznamuje žiakov s vybranými poznatkami z oblasti psychológie, sociológie, politológie, práva, ekonómie, sveta práce a filozofie, ktoré ich vedú k poznávaniu seba a iných, k chápaniu personálnych, interpersonálnych, sociálnych a ekonomických vzťahov medzi jednotlivcov a spoločnosťou. Podieľa sa na mravnom, občianskom a intelektuálnom rozvoji žiakov.

Človek ako jedinec

Podstata ľudskej psychiky, Osobnosť človeka, Psychológia v každodennom živote

Človek a spoločnosť

Proces socializácie, Sociálne procesy, Sociálne fenomény

Občan a štát

Štát, Demokracia, Ľudské práva

Občan a právo

Právo, Právo v každodennom živote, Orgány ochrany práva

Základné ekonomické problémy a ich riešenie

Trhový mechanizmus, ekonomický kolobeh, správanie spotrebiteľov a výrobcov, trhová rovnováha

Trh práce

mobilita práce, nezamestnanosť a jej sociálno-ekonomický dopad

Svet práce

práca, vzdelávanie, písomné materiály uchádzača o zamestnanie, vstup na trh práce, samostatná zárobková činnosť

Úloha peňazí a finančných inštitúcií

peniaze, finančné inštitúcie, daňová sústava

Výkonový štandard

Žiak:

Vie uviesť ako človek vníma, prežíva a poznáva skutočnosť, seba a druhých ľudí a čo vplýva na jeho vnímanie a poznávanie.

Vie vysvetliť prečo a ako sa ľudia odlišujú vo svojich prejavoch správania.

Vie porovnať rôzne metódy učenia, pozná a uplatňuje zásady duševnej hygieny.

Vie identifikovať príčiny stresu a vie uviesť dôsledky stresu.

Vie využívať získané poznatky pri sebapoznávaní, poznávaní druhých ľudí, voľbe profesnej orientácie

Vie uviesť vhodné spôsoby vyrovnávania sa s náročnými životnými skúsenosťami.

Uplatňuje spoločensky vhodné spôsoby komunikácie vo formálnych a neformálnych vzťahoch.

Na príkladoch vie uviesť, k akým dôsledkom môžu viesť predsudky a nerešpektovanie kultúrnych odlišností príslušníkov rôznych sociálnych skupín.

Vysvetlí rozdiely v jednotlivých typoch rodín pozná práva a povinnosti v škole, na príkladoch ilustruje možnosti angažovania sa v školskom prostredí.

Vie obhájiť racionálne využívanie voľného času, pozná niektoré spoločenské organizácie a inštitúcie vo svojom okolí pracujúce s mládežou.

Objasní podstatu niektorých sociálnych problémov súčasnosti a popíše možné dopady sociálno-patologického správania na jedinca a spoločnosť.

Rozlišuje a porovnáva historické a súčasné typy štátov (formy vlády).

Pozná akú funkciu plní v štáte ústava a ktoré oblasti upravuje.

Vysvetlí, prečo je štátna moc v SR rozdelená na tri nezávislé zložky, rozlišuje a porovnáva funkcie a úlohy orgánov štátnej moci SR.

Charakterizuje podstatu demokracie, odlišuje ju od nedemokratických foriem riadenia.

Objasní podstatu a význam politického pluralizmu pre život v štáte.

Charakterizuje podstatu komunálnych, parlamentných a prezidentských volieb, rozlišuje spôsoby volieb.

Vie vymenovať jednotlivé zložky politického systému a pozná ich úlohu.

Uvedie príklady, ako môže občan ovplyvňovať spoločenské dianie v obci a v štáte.

Pozná okruhy problémov, s ktorými sa môže občan obrátiť na jednotlivé štátne inštitúcie, zvláda komunikáciu v styku s úradmi.

Pozná dokumenty zakotvujúce ľudské práva, vie vysvetliť systém ochrany zabezpečujúci ochranu ľudských práv.

Vie zdôvodniť, že nie všetko čo chce má na to aj právo.

Pozná a na príkladoch vie uviesť svoje práva i práva iných.

Obhajuje svoje práva, rešpektuje ľudské práva druhých ľudí a osobne sa angažuje proti ich porušovaniu.

Vysvetlí rozdielnosť medzi morálnymi a právnymi normami.

Charakterizuje právny systém.

Uvedie, ktoré štátne orgány vydávajú právne predpisy aj ako a kde sú zverejňované.

Rozlišuje zmysel a význam trestného, občianskeho a rodinného práva.

Pozná základné práva spotrebiteľa.

Vie uviesť podmienky vzniku manželstva.

Odôvodní účel sankcií pri porušení právnych noriem.

Rozlišuje náplň činnosti orgánov právnej ochrany, uvedie príklady právnych problémov, s ktorými sa môžu občania na nich obrátiť.

Rozumie pojmu vzácnosti.

Vie charakterizovať rôzne typy ekonomík z hľadiska ich prístupu k riešeniu základných ekonomických otázok a na základe toho charakterizovať ekonomiku SR.

Vie sa orientovať v problematike fungovania trhového mechanizmu.

Chápe správanie sa subjektov trhu a rozhodovanie v rôznych situáciách na trhu.

Vie vysvetliť špecifiká trhu práce.

Dokáže porovnať záujmy subjektov na trhu práce.

Má orientáciu v profesijnom dopyte na slovenskom a európskom trhu práce.

Vie identifikovať príčiny vzniku nezamestnanosti.

Pozná spôsoby riešenia tohto problému.

Vie zaujať stanovisko k funkcii podpory v nezamestnanosti.

Dokáže na príkladoch uviesť, ako pomáhajú úrady práce a personálne agentúry.

Vie kriticky posúdiť svoje zdravotné, osobnostné a kvalifikačné predpoklady k voľbe ďalšieho štúdia a profesijnej orientácie.

Dokáže vysvetliť súvislosť medzi dosiahnutým vzdelaním a možnosťami svojho osobného profesijného uplatnenia.

Je schopný vyhľadať informácie o zamestnaní v rôznych typoch médií.

Má zručnosť vypracovať potrebné dokumenty k uchádzaniu sa o prácu (štúdium).

Má schopnosť posúdiť výhody a riziká podnikania v porovnaní so zamestnaním.

Vie uviesť, ako postupovať pri založení živnosti.

Pozná hodnoty eurových bankoviek a eurových mincí, ochranné znaky eurobankoviek.

Vie uviesť úlohu bánk a iných finančných inštitúcií ako finančných sprostredkovateľov.

Má vedomosti o základných bankových produktoch – bežný účet, internetové bankovníctvo.

Rozlišuje základné typy daní.

Pozná spôsob podávania daňového priznania z príjmov.

Rozširujúce učivo

Učivo predmetu Náuka o spoločnosti sa zhoduje so Štátnym vzdelávacím programom, neobsahuje rozširujúce učivo.

Prierezové témy/ medzipredmetové vzťahy

Náuka o spoločnosti patrí do vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť spolu s dejepisom a geografiou. Medzipredmetové vzťahy sa budú týkať hlavne týchto predmetov. Ďalšie medzipredmetové vzťahy budeme rozvíjať aj prostredníctvom IKT, ktoré sú aplikovateľné v rámci predmetu: využívanie programu Word, Excel, PowerPoint pri tvorbe textov a prezentácií.

Metódy a formy práce – stratégie vyučovania

Voľba vyučovacích metód, foriem a techník je v kompetencii učiteľa, hlavným kritériom výberu je miera efektivity plnenia vyučovacieho cieľa, pričom budeme vhodne využívať alternatívne, aktivizujúce a progresívne formy a metódy vyučovania: skupinová práca, formy sebahodnotenia, využívanie IKT. Vybrané metódy budú veku primerané a budú podporovať motiváciu, záujem a tvorivé činnosti žiakov.

Učebné zdroje

učebnice, odborná literatúra, náučné slovníky

Hodnotenie predmetu

Hodnotiť sa bude v zmysle Zásad hodnotenia a klasifikácie formou ústnych odpovedí a písomných testov.

Odporúčania pre vyučovanie/Zásady a odporúčania:

Vyučovanie Náuky o spoločnosti vychádza z tendencie umožniť žiakom získať kompetencie a spôsobilosti, ktoré im poskytnú aktívnejší prístup a orientáciu v základných sociálnych oblastiach ako sú spoločnosť a občianstvo. Úlohou učiteľa je prekonávať transmisívnu výučbu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov prevažne vysvetľujúcimi metódami. Zámerom učiteľa bude aplikovať postupy a metódy, ktoré kladú dôraz na aktívny prístup žiakov v procese hľadania, objavovania a vytvárania poznatkov. Je to proces, v ktorom sa má uplatniť žiakova vlastná činnosť, ktorá môže byť individuálna alebo kolektívna a ktorá v súlade so skúsenosťami a pod vedením učiteľa žiakom umožní získanie nových poznatkov, ale zároveň aj radosť z procesu poznávania.

Cieľ	Téma	Počet hodín	Kompetencie	Vzdelávací štandard	
				Obsahový štandard/obsah	Výkonový štandard
Realistické sebazpoznávanie z pohľadu psychológie Podpora vedomia jedinečnosti a neopakovateľnosti každého človeka v spoločnosti Vytváranie schopností využívať poznatky psychológie a sociológie v každodennom živote	Človek ako jedinec	8	kognitívne psychomotorické komunikatívne sociálne interpersonálne	Podstata ľudskej psychiky: - psychika - vnímanie, pozorovanie - pamäť, myslenie, emócie Osobnosť človeka: - osobnosť, temperament - schopnosti, motívy a postoje - učenie Psychológia v každodennom živote: - duševná hygiena - zdravie a stres - poradenstvo	- opísať ako človek vníma, prežíva a poznáva skutočnosť, seba a druhých ľudí a čo vplýva na jeho vnímanie a myslenie - porovnať rôzne metódy učenia - vysvetliť zásady duševnej hygieny - identifikovať príčiny stresu a uviesť dôsledky stresu
Utváranie vedomia vlastnej identity a identity druhých ľudí Akceptovanie vlastnej osobnosti a osobnosti druhých ľudí Vytváranie schopnosti využívať ako zdroj informácií rôzne verbálne a neverbálne texty spoločenského a spoločenskovedného charakteru	Človek a spoločnosť	9	kognitívne hodnotová orientácia psychomotorické afektívne	Proces socializácie: - socializácia, soc.vzťahy - soc.skupiny, soc.roly - soc. pozície - medziľudská komunikácia Sociálne procesy: - rodina (funkcie a typy) - škola (rola žiaka, učiteľa, práva a povinnosti, samospráva) - voľný čas (záujmy, spol. organizácia a inštitúcie)	- uplatniť spoločensky vhodné spôsoby komunikácie vo formálnych a neformálnych vzťahoch - vysvetliť rozdiely v jednotlivých typoch rodín - vysvetliť svoje práva a povinnosti v škole - obhájiť racionálne využívanie voľného času
Utváranie vzťahu k aktívnemu občianstvu a osobnej angažovanosti, uvedomovaniu si práv a povinností, rešpektovaniu základných princípov	Občan a štát	13	kognitívne psychomotorické interpersonálne hodnotová orientácia	Štát – znaky, formy, právny štát a Ústava SR Demokracia – princípy, politický systém, voľby, volebné systémy Ľudské práva – ĽP, dokumenty, systém ochrany ĽP, práva dieťaťa	- porovnať historické a súčasné typy štátov - popísať funkciu ústavy - vysvetliť rozdelenie štátnej moci - vysvetliť podstatu demokracie a politického pluralizmu

demokracie a tolerancie.					<ul style="list-style-type: none"> - popísať spôsoby volieb - uviesť dokumenty zakotvujúce ľudské práva
Rešpektovanie a uplatňovanie mravných princípov a pravidiel spoločenského spolunažívania a preberanie zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konania.	Občan a právo	11	kognitívne sociálne komunikatívne	Právo: normy, morálka, právo Právo v každodennom živote: <ul style="list-style-type: none"> - právna spôsobilosť - právny systém - odvetvia práva - občianske (spôsobilosť na právne úkony, práva spotrebiteľa), rodinné (podmienky uzavretia manž.), trestné právo Orgány ochrany práva: <ul style="list-style-type: none"> - advokácia, prokuratúra, notariáty 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvetliť rozdiel medzi morálnymi a právnymi normami - rozlíšiť zmysel a význam občianskeho, rodinného a trestného práva - vysvetliť základné práva spotrebiteľa - uviesť podmienky vzniku manželstva - porovnať náplň činností orgánov právnej ochrany
Osvojenie si základov ekonomickej gramotnosti. Orientovanie sa a rozhodovanie sa v rôznych situáciách na trhu	Základné ekonomické problémy a ich riešenie	2	kognitívne sociálne interpersonálne	<ul style="list-style-type: none"> - problém vzácnosti - základné ekonomické otázky - príkazová, trhovú, národnú ekonomiku 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvetliť pojem vzácnosť - porovnať rôzne typy ekonomík - charakterizovať ekonomiku SR
Rozlišovanie typov trhov v ekonomike. Získanie základných vedomostí o právach spotrebiteľa	Trhový mechanizmus	3	kognitívne sociálne hodnotová orientácia	Ekonomický kolobeh <ul style="list-style-type: none"> - základné úlohy a funkcie trhu - typy trhov Správanie spotrebiteľov a výrobcov: dopyt a ponuka Trhová rovnováha: <ul style="list-style-type: none"> - proces tvorby cien - trhová konkurencia 	<ul style="list-style-type: none"> - preukázať praktickú orientáciu v problematike fungovania trhového mechanizmu - opísať správanie subjektov na trhu
Získanie základných vedomostí o formách a nástrojoch politiky zamestnanosti a trhu práce	Trh práce	2	sociálne kognitívne hodnotová orientácia	<ul style="list-style-type: none"> - dopyt po práci, ponuka práce, cena práce (mzda a jej formy) - mobilita práce (pracovný trh v EÚ, globalizácia prac.trhu) 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvetliť špecifiká trhu práce - porovnať záujmy subjektov na trhu práce

Získanie základnej orientácie o uplatnení sa na pracovnom trhu a v inštitúciách pracovného trhu	Nezamestnanosť a jej sociálno – ekonomický dopad	2	sociálne interpersonálne kognitívne	- formy nezamestnanosti - úrad práce - hmotné zabezpečenie	- identifikovať príčiny vzniku nezamestnanosti - navrhnúť spôsoby riešenia - zaujať stanovisko k funkcii podpory v nezamestnanosti
Osvojenie si postupov a základných princípov pri uplatnení sa na trhu práce prípravou na výber povolania, uchádzaním sa o zamestnanie alebo pri zakladaní živnosti.	Svet práce	8	sociálne kognitívne interpersonálne	Práca – povolanie, zamestnanie Vzdelávanie – príprava na výber povolania, kariérne poradenstvo Písomné materiály uchádzača o zamestnanie – žiadosť o prijatie, motivačný list, profesijný životopis Vstup na trh práce – pracovná zmluva (náležitosti), pracovný pomer (vznik, zánik, zmena) Samostatne zárobková činnosť – živnostenské podnikanie, zakladanie živnosti	- kriticky posúdiť svoje predpoklady k voľbe ďalšieho štúdia a profesijnej orientácie - vyhľadať informácie o zamestnaní - vypracovať potrebné dokumenty k uchádzaniu sa o prácu (štúdium) - uviesť ako postupovať pri založení živnosti
Osvojenie si rôznych foriem peňazí, získanie vedomostí o daňových a odvodových povinnostiach	Úloha peňazí a finančných inštitúcií	5	kognitívne sociálne hodnotová orientácia	Peniaze – funkcie a formy, euro Finančné inštitúcie – banky, bankový účet, poisťovne, ich produkty Daňová sústava – dane, daňové úrady, odvodové povinnosti	- rozlíšiť hodnoty eurových mincí a bankoviek - uviesť úlohu bánk a iných finančných inštitúcií - vysvetliť základné typy daní
Samostatná tvorivá činnosť	Aktualizácia učiva	3	sociálne interpersonálne komunikatívne	exkurzia, návšteva súdneho pojednávania, beseda s primátorom, politikom, psychológom, advokátom, práca s IKT	- porovnať teoretické poznatky s praxou